

2018-09-17

VLL 1127-2018

2018-05-09

A2018/00777/I

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm**Ett ordnat mottagande - gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande**

Västerbottens läns landsting ställer sig positiv till utredningens huvudförslag rörande ett gemensamt samhällsansvar för och ett helhetsperspektiv på mottagandet av asylsökande och nyanlända. Landstinget saknar dock närmare analyser av eventuella hälsokonsekvenser av förslagen och vill framföra vår oro för förslagets påverkan på målgruppens hälsa.

Nedan följer först våra generella synpunkter som gäller för ett flertal av förslagen i utredningen och därefter avslutas remissvaret med de särskilda synpunkter avseende utredningens förslag som landstinget vill framföra.

Generella synpunkter

Utredningens förslag sträcker sig över ett flertal områden varav vissa relaterar till landstingets verksamheter mer än andra, i detta remissvar har vi utifrån vårt vårdgivarperspektiv därför lagt fokus på de delar som berör hälsa och eventuella hälsokonsekvenser.

Landstinget bedömer att många av utredningens förslag skulle leda till såväl ökad tydlighet för målgruppen vad gäller asylprocessen, samhällsinformation m.m. som en förenkling för de aktörer som på olika sätt möter och ger stöd till målgruppen. Utredningen lyfter ett flertal förslag rörande organiseringen och administreringen av mottagandet som landstinget betraktar som positiva för genomförandet och rättssäkerheten, såsom samlokalisering, gemensamma mål, systemsyn, samordningsnummer och samråd. Landstingets uppfattning är också att vår och andra aktörers planering kommer att underlättas av en fördelningsmodell med angivna kommunandelar, detta bör i förlängningen ge oss möjligheter att dimensionera våra vårdinsatser rätt.

I utredningen saknar landstinget en djupare analys av eventuella hälsokonsekvenser av förslagen. Landstinget håller med om att en förkortad asylprocess kan bidra till bättre psykiskt mående samt att tydligheten i processen kan öka begripligheten i en komplex situation. Landstinget anser dock att det finns obesvarade frågor rörande hur ankomstcentren ska hantera frågan om att många personer med eventuell psykisk ohälsa, trauman, PTSD m.m. och stora stödbehov samlas på samma plats. Det finns en risk att miljön på ankomstcentren till viss del blir destruktiv och försämrar måendet, vilket det behöver finnas en beredskap för. Det är av stor vikt att psykisk ohälsa identifieras och följs upp, detta gäller även för avresecentren där det behöver finnas beredskap för krisreaktioner och självskadande handlingar och suicid. För vissa individer kan det beroende på psykisk hälsa och erfarenheter från lämnandet av sitt hemland samt resan till Sverige vara att föredra att ha ett eget boende framför det gemensamma på ankomstcentren. Rörande boendeformer under den första tiden i Sverige anser landstinget därför att det bör finnas viss flexibilitet och utrymme för eget boende utan indrag av ersättning för individen. De synpunkter landstinget har rörande boendeformer och dess påverkan på kvinnor och män, barn

2018-09-17

och unga samt hbtq-personer hittas senare i vårt remissvar. Generellt vill landstinget framföra att det är av vikt att tiden i ankomstcenten inte blir utdragen.

Särskilda synpunkter

6.3.5 Hälsoundersökningar ska erbjudas i ankomstcentren

Vid en organisering av mottagandet av asylsökande och nyanlända genom ankomstcenter anser landstinget att det är bra att hälsoundersökningar erbjuds och genomförs på plats, det är positivt att målgruppen får en tidig kontakt med vården. Landstinget anser även att kunskap om egenvård bör ingå i den övergripande information som förmedlas till de boende på ankomstcentren.

Det är av stor vikt att de hälsoundersökningar som genomförs håller hög kvalitet och i arbetet med att ta fram en standard för dessa bör goda erfarenheter från det nuvarande arbetet med hälsoundersökningar i landet tas tillvara. Västerbottens läns landsting delar gärna med sig av sina erfarenheter av att ta fram rutiner för och genomföra hälsoundersökningar.

Det behöver dessutom vara tydligt var hälsoundersökningen är gjord och hur personer remitteras vidare samt hur det säkerställs att personen får sina vårdinsatser när hälsoundersökningen sker på ett ställe och den anvisade kommunen kan bli ett annat. Detta gäller även för information som kan behöva överföras till elevhälsa. Uppgifter om hälsoundersökningens genomförande bör därför noteras noggrant i MELKER eller motsvarande system.

6.5 Asylsökande barns skolgång underlättas

6.6 Barnets bästa motiverar några förändringar för ensamkommande barn

11.6.6 Konsekvenser för barn och unga

I de delar av utredningen som berör barns och ungas situation saknar landstinget beskrivningar av och resonemang kring de särskilda behov som dessa kan ha. Barn och unga kan påverkas på andra sätt än vuxna av att migrera och kan uppleva andra svårigheter i en asylprocess som påverkar deras mående och utveckling, det behöver även göras andra risk- och sårbarhetsanalyser för denna målgrupp. T.ex. anser landstinget att utredningen inte i nog stor utsträckning har tagit i beaktande hur uppbrott från ankomstcenter, kommun, skola m.m. vid en eventuell avvisning kan påverka barn och unga samt hur det ska säkerställas att detta påverkar måendet i så liten utsträckning som möjligt. Såsom vårdgivare hade landstinget velat se analyser av vilka vårdbehov barn och unga kan ha samt beskrivningar av hur ankomstcentren ska arbeta med t.ex. hedersrelaterat våld och förtryck, kvinnlig könsstympning samt våld i nära relationer. Dessa delar behöver utvecklas inför ett införande av ankomstcenter för att säkerställa barns och ungas rättigheter och skydd.

10.1.7 Statlig ersättning till landsting för mottagande av asylsökande m.fl.

10.1.8 Statlig ersättning till landsting för mottagande av nyanlända

Västerbottens läns landsting förstår de fördelar som en förenkling av systemet för ersättningar kan ge på en samhällsnivå såväl som för enskilda aktörer. Landstinget anser generellt att det är positivt att möjligheten till särskild ersättning för kostnadskrävande vård kvarstår förutom den föreslagna schablonersättningen. Utan förslag på faktiska summor på ersättningarna är det dock svårt att ta ställning till hur landstingens verksamheter skulle kunna komma att påverkas. Ersättningen bör ej understiga dagens nivåer av ersättning för att fortsättningsvis kunna erbjuda en god vård

2018-09-17

av hög kvalitet, landstingets uppfattning är att dagens generella ersättningsnivå är lägre än de kostnader landstinget har haft.

- 11.6.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män
- 11.6.7 Konsekvenser för hbtq-personer

I utredningen beskrivs ankomstcentren som något som förväntas ha positiva effekter på jämställdheten, att kvinnor får bättre möjligheter att ta del av utbildning och samhällsinformation, bättre möjligheter till barnomsorg m.m. Landstinget ser också dessa potentiella vinster, men har även farhågor inom området. Ankomstcentren kan innebära att kvinnor som ofta är i minoritet i de grupper som kommer till Sverige hamnar i en utsatt situation, många gånger kommer personerna från länder med starka patriarkala strukturer, vilka kan antas fortsätta påverka livet här. Utifrån den kunskap som finns om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck vore det mer än olyckligt om utsatta för våld blev tvungna att leva tillsammans med sina våldsutövare i de svenska ankomstcentren. På liknande sätt som det behöver finnas kunskap bland personalen på ankomstcentren om de delar som kan påverka barns och ungas situation behöver kunskap och rutiner finnas om detta. Det behöver finnas strategier för att ge våldsutsatta stöd och skydd. Utredningens förslag att det ska vara möjligt för personer med särskilda behov att anvisas annat boende än ankomstcentren anser landstinget därför inte bara ska gälla för hbtq-personer utan även för kvinnor.

Att hbtq-personer kan komma att bedömas som i en utsatt situation och därigenom anvisas annat boende än ankomstcentren anser landstinget vara positivt i sig. Tidigare erfarenheter från området visar dock att placering i särskilt trygga boenden främst sker efter inträffade incidenter som innefattar hot och våld, landstinget skulle önska att det fanns ett förebyggande perspektiv när det kom till anvisning av boende. Landstinget anser också att det är av stor vikt att det skapas trygga rutiner för hur hbtq-personer och personer ur andra minoritetsgrupper anvisas boende i de fall deras chanser till asyl bedöms som små. Landstingets bedömning är att ett boende i ankomst- och avresecenter under hela sin tid i Sverige skulle kunna påverka såväl den psykiska som fysiska hälsan negativt.

VÄSTERBOTTENS LÄNS LANDSTING

Anders Sylvan
Landstingsdirektör